

A paradicsomkert ösvényei

Szilvitzky Margit (1931–2018)
textil- és képzőművész emlékezete

Fotós: Sulyok Miliós

► „a jelenidő vitrinében égek!”

A *Van Gogh* című Pilinszky-versnek ezt a sorát juttatja eszünkbe Szilvitzky Margit életműve: pályája mindvégig a jelen vonzásában haladt, az volt legfőbb mozgatója, annak kérdéseire kereste a választ. „Folyamatos jelen” – ahogyan könyvének címe mondja (Szilvitzky Margit: *Folyamatos jelen. Műfajok, művek, kommentárok*. Balassi Kiadó, 2007).

Amikor 1968-ban az Ernst Múzeumban megnyílt a *Textil falikép '68* kiállítás, és a néző szembetalálkozott Szilvitzky Margit *Tavaszi* című munkájával, egyszerűen nyilvánvaló lett, hogy a paradicsomkert küszöbén áll: a textilművészet új korszakának kapujában. A kompozíció hímfestés-rajza, dekoratív formáinak üde játékosága, anyagainak árnyéktalan tisztasága meglepő erővel hatott: a szabadság enyhe fuvallata lebegett a formák fölött. Nem véletlenül: hosszú évek divattervezői munkája után Szilvitzky ekkor tette meg az első lépést, hogy túllépjen az alkalmazott művészet területén az önálló textilkép felé. Nem magányosan kellett erre az útra kanyarodnia, generációjából sokakban – Szenes Zsuzsa, Solti Gizella, Szabó Marianne, Attalai Gábor és mások – élt a vágy, hogy a textilt kiszabadítsák műfaji korlátai közül, és hogy korábban ismeretlen területeket hódítsanak meg saját munkájuk és a magyar textil számára. Hogy a következő esztendőkből kitarultak a magányos műtermek ajtajai, és ontani kezdték az ötletektől sziporkázó, merész és minden kötöttségtől megszabadult műveket, az csakis ennek a nagy textiles nemzedéknek köszönhető. Szilvitzky a paradicsomkert egyik megteremtője és tevékeny alakítója volt, és számára is meghatározónak bizonyultak az úgynevezett aranykor esztendői.

Szilvitzky Margit: Ecsetvázlatok a főiskolai évekből / Margit Szilvitzky: Brush sketches from undergraduate years 1952 körül

Szilvitzky Margit: Kék relief / Margit Szilvitzky: Blue relief

1971, gyúrt, festett kendervászon, 130x180x50 cm

A történelem tanulsága szerint az ilyen művészeti aranykorok előbb-utóbb véget szoktak érni. A nyolcvanas évek második felétől megint megcsodálhattuk Szilvitzky érzékenységét és bátorságát, amellyel egyszerre óvatosan és merészen át tudott lépni a festészet terrénumára, hogy képalkotó erejének teljében új lehetőségeket teremtsen a maga számára.

Érzékenysége bölcsességgel, nagy formátumú munkáinak szókimondó élessége szelídséggel, tudatossága olykor – főleg kezdetben – a részletek szórakoztató bájával párosult. Későbbi műveiben tartózkodó volt

Szilvitzky Margit: Tavasz / Margit Szilvitzky: Spring

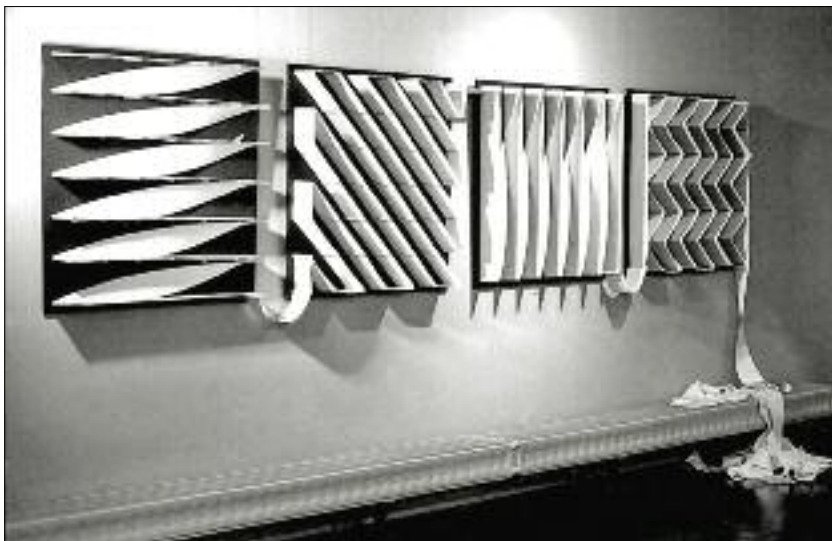
1968, natúr és festett lenvászon, varrott vegyes technika, 96x180 cm

Fotó: Lelkes László

Fotó: Sulyok Miki

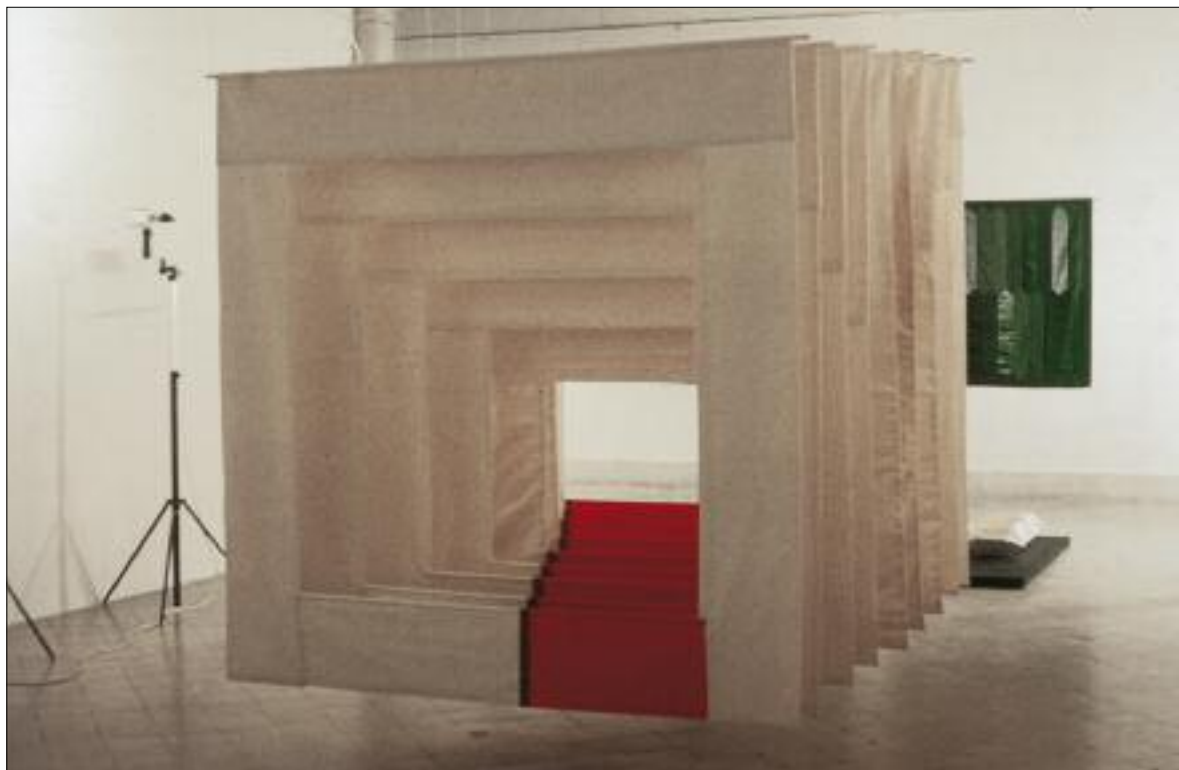

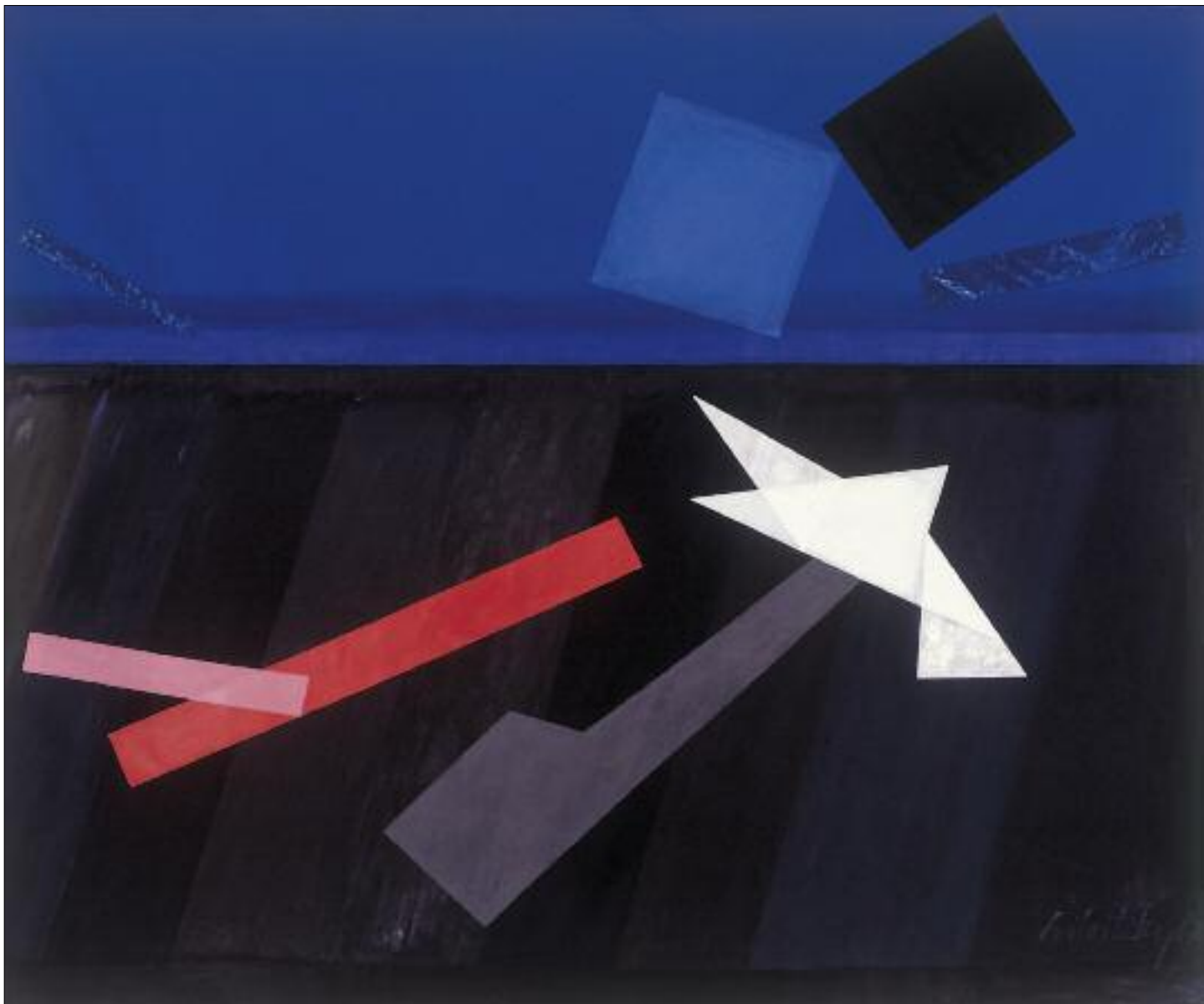
**Szilvitky Margit: Átrendeződs, szalagrelief /
Margit Szilvitky: Realignment. Band relief**

1977, fa, filc, vászonszalag, 90x400x10 cm, kiállítási
kép: Amos Andersonin taidemuseo, Helsinki

és merész; az idő múltával egyre jobban látjuk me-
részségének egyszerű, minden heroikus gesztust mel-
lőző természetét. Végigjárta a paradicsomkert ösvé-
nyeit, amit aztán szívfájdalom nélkül tudott maga mö-
gött hagyni. A kőszegi Zwingerben rendezett kiállítá-
sán felállított létra a fokaira felkúszó, majd alálépdelő
textilcsíkkal (*Igazodás*, 1976), vagy évekkel később, az
Átrendeződs I–V. sorozat darabjai (Helsinki-ben az
Amos Anderson Művészeti Múzeumban – Amos An-
dersonin taidemuseo – 1977-ben, a székesfehérvári Ist-
ván Király Múzeumban 1979-ben mutatta be őket)
világosan mutatták az új helyzet felmérését és elfoga-
dását. A struktúrákba rendeződő textilszalag szigorú

**Szilvitky Margit:
Térnégyzet /
Margit Szilvitky:
Space Square**
1979,
függesztett vásznak,
200x200x200 cm

Fotó: Sulyok Miklós

kalligráfiája, a hajtogatott vásznak élei által kirajzoló szerkezet elárulta azt a fegyelmezett erőt, amely már a kibontakozás útja felé mutatott. A *Térnégyzet* (1978) egymás mögé függesztett vásznainak közepén

üres „ablakok” nyíltak, vörös szalag bújt át rajtuk. Jelkép volt ez: Ariadné fonalaként vezette Szilvitzky Margitot előre, újabb és újabb felfedezések felé.

Nemcsak az anyagban rejlő szerkezet tisztaságát és

Szilvitzy Margit:
Barátnőm

Olga Rozanova /
Margit Szilvitzy:
Olga Rozanova,
My Friend

1987, lauffer, selyem,
vászon, akril,
230x283 cm

szépségét, nem csupán a festés nagyszabású gesztusait fedezte fel és adta tovább követőinek, tanítványainak (1963 és 1995 között a Magyar Iparművészeti Főiskolán tanított), de érzékenysége és bátorsága más műfajok területére is elvezette. Tudatosan hagyta maga mögött előbb a vászon, aztán a tér, végül a festészet világát, és a kisebb műformák intimitásában találta meg azt a közeget, ahol szinte semmit sem kellett feladnia korábbi műveinek természetéből. Művészkönyveiben megőrizte az érzékletesség és a pengeéles ra-

cionalitás karcsú egyensúlyát. A tépett szélű lapok fölött néha árnyék motoszkál, elfelhősödik a kép, de mögötte hibátlanul ragyog a szerkezet. Ahogy kedves költője, Nemes Nagy Ágnes írta: „*Mert élesek, mert élesek / a képek mind, mert élesek, / vakít ez a hangtalan zsúfolódás, / amint jönnek és körbemennek [...], / amint forognak végeérhetetlen / egy szüntelenül égető jelenben, / ahol nincsenek térközök.*” (A látvány)

KOVALOVSZKY MÁRTA
művészettörténész

Szilvitzy Margit: Kihajtogatott kép / Margit Szilvitzy: Unfolded Picture

2009, akril, karton, 30x40 cm

Fotó: Sulyok Miklós